

Metodika Open Science

OP JAK Návraty

Open Science centrum MENDELU

10.09.2026

Open Access

Příjemce je povinen zajistit **otevřený přístup** k publikačním výsledkům druhu J, tedy **typu: recenzovaný odborný článek** (někdy také s příznakem „*article*“, „*review*“, nebo „*letter*“):

1. **uložení** strojově čitelné elektronické finální vydavatelské verze (= publisher version) nebo konečné verze recenzovaného rukopisu přijatého ke zveřejnění (tj. ve verzi po zapracování připomínek vzešlých z recenzního řízení - postprint) **do důvěryhodného repozitáře** (např. [repozitáře MENDELU](#)) bez zbytečného odkladu **neprodleně po dni publikování**.
 - [Viz Uložení do repozitáře](#)
2. **okamžitý otevřený přístup** k článku J (typu: article, review, letter) za podmínek [licence CC BY 4.0](#).
 - [Viz Výběr časopisu k publikování](#)
3. Při uzavírání (licenční) smlouvy s vydavatelem **nesmí příjemce/autor převést majetková práva na vydavatele**, tzn. může vydavateli udělit pouze **nevýhradní licenci**, aby bylo možné vyhovět stanoveným povinnostem zveřejnění pod licencí CC BY 4.0.
 - [Viz Výběr časopisu k publikování](#)
4. **metadata** uložených publikací v repozitáři **veřejně dostupná a strojově čitelná**, aby metadata byla v souladu s FAIR principy a [Obecným doporučením metadatového popisu](#). To je splněno vložení do repozitáře MENDELU.
 - [Viz Uložení do repozitáře](#)
5. poskytnutí informací (reference) o jakémkoli **dalším výstupu výzkumu nebo nástrojích** potřebných k ověření závěrů recenzované publikace jako součást záznamu publikace v důvěryhodném repozitáři.
 - [Viz Uložení do repozitáře](#)

V případě článku, jehož **korespondenční** (hlavní) **autor** je jeho prostřednictvím **afilován výhradně k zahraniční instituci**, nebo v případě **jiných druhů publikačních výsledků** (např. D - stať ve sborníku, Jost) je zajištění otevřeného přístupu příjemci **doporučováno**.

Výběr časopisu k publikování

Musí být zajištěn **otevřený přístup** k publikačním výsledkům **druhu J**, viz bod 2 a 3.

Důležité je vybrat k publikování vhodný časopis, který umožňuje Open Access publikování a splňuje podmínky projektu.

- **Vybrané časopisy k publikování je vždy potřeba konzultovat s Data Stewardem před odesláním manuskriptu!**
- Pro výběr vhodného časopisu můžete využít rejstřík doaj.org (rejstřík plně otevřených časopisů)
- Časopis musí umožňovat udělení [licence CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/). Udělení restriktivnější licence je sice přípustné, pokud vydavatel publikování v režimu otevřeného přístupu pod licencí CC-BY neumožňuje, ale je vždy potřeba tuto skutečnost pro projekt dokazovat (nedoporučujeme)

TIP: Jako důkaz, že poskytovatel financí vyžaduje publikování výstupů pod licencí CC BY, lze při komunikaci s vydavatelem využít dokument [Open science policy](#) z webu OP JAK při odeslání manuskriptu.

"Tato práce byla financována z dotace Operačního programu Jan Amos Komenský Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy [číslo projektu]. Jak je uvedeno v právním aktu, příjemci musí zajistit, aby neprodleně po dni publikování byl prostřednictvím důvěryhodného repozitáře zajištěn otevřený přístup k publikované verzi nebo k finálnímu recenzovanému rukopisu přijatému k publikaci pod poslední dostupnou verzí mezinárodní veřejné licence Creative Commons Attribution (CC BY), nebo licencí s rovnocennými právy. Na dlouhé textové formáty lze použít licence CC BY-NC, CC BY-ND, CC BY-NC-ND nebo rovnocennou licenci."

"This work has been funded by a grant from the Programme Johannes Amos Comenius under the Ministry of Education, Youth and Sports of the Czech Republic [project number]. As set out in the Legal Act, beneficiaries must ensure that the open access to the published version or the final peer-reviewed manuscript accepted for publication is provided immediately after the date of publication via a trusted repository under the latest available version of the Creative Commons Attribution International Public Licence (CC BY) or a licence with equivalent rights. For long-text formats, CC BY-NC, CC BY-ND, CC BY-NC-ND or equivalent licenses could be applied."

- **Je potřeba zkontrolovat podmínky časopisu pro uložení článku do publikačního repozitáře,** ideálně pomocí stránky <https://openpolicyfinder.jisc.ac.uk/> a webu časopisu. Časopis nesmí mít časové embargo pro zveřejnění v repozitáři. S kontrolou vám pomůže Data Steward.

POZOR! Pro splnění podmínek je potřeba vždy uložit publikaci do repozitáře, tedy i v případě, že jste zajistili otevřený přístup prostřednictvím publikace v otevřeném časopise ([zlatá cesta](#))!

TIP: Vždy si pro jistotu uložte **postprint** článku! V okamžiku, kdy vám editor napíše o akceptaci vašeho článku, stáhněte si z redakčního systému Author Accepted Manuscript (AAM) nebo o postprint požádejte editora časopisu.

TIP: Na poplatky APC je v projektu vyhrazeno pro každého řešitele celkem 105.536 Kč.

V případě jiných publikačních výstupů je Open Access doporučován:

- Jost- článek ostatní (nezařazené v databázích Web of Science nebo Scopus), je nutno ještě před volbou časopisu ověřit, zda vydavatel umožňuje vložení článku do institucionálního repozitáře a za jakých podmínek
- D - stať ve sborníku: vybírejte si konference, kdy je sborník vydáván v Open Access a zkontrolujte si licence Creative Commons.

V případě Fuzit- užitný vzor-zde je nutno nejprve kontaktovat Referát transferu technologií a řešit, zda bude výsledek Open nebo nebude.

Uložení publikace do repozitáře a zajištění otevřeného přístupu

Příjemce je **povinen vždy uložit** strojově čitelnou elektronickou kopii finální vydavatelské verze (= publisher version) nebo finální recenzované verze (= Author Accepted Manuscript, postprint) **do důvěryhodného repozitáře (například repozitář MENDELU) bez zbytečného odkladu po dni publikování** digitální formy článku u vydavatele.

Jak vkládat publikace do repozitáře?

Při výběru časopisu k publikování je potřeba zkontrolovat podmínky pro vložení do repozitáře. S tím vám pomůže Data Steward.

POZOR! Po vydání článku je nutné **ještě ten den** kontaktovat Data Stewarda s tím, že je potřeba článek uložit do repozitáře MENDELU.

Vyplníte ten den jako první autor [Hlášenku výsledků vědy a výzkumu](#) (přihlášení jako do UIS), v Hlášence vyplníte projekt a zatrhnete pole k repozitáři:

Pouze pro autory Open Access publikací

APC výsledku (Article Processing Charge)
 Publikční poplatky vydavateli za náklady spojené s publikováním výsledku v otevřeném přístupu k plnému textu. Pokud jste hradili, přiložte fakturu.

Faktura: Soubor nevybrán [MAXIMÁLNÍ CELKOVÁ VELIKOST PŘÍLOH JE 4 MB!!]
 Poznámka k APC:

V případě potřeby uveďte další doplňující informace k APC výsledku

Vložení do Otevřeného repozitáře Mendelovy univerzity v Brně
 Je potřeba zaškrtnout obě políčka.

☒ Já, výše uvedený autor, žádám o vložení a zveřejnění mého výsledku vědy a výzkumu publikovaného v Open Access v podobě plného textu v Repozitáři. [Plné znění vzoru textu žádosti.](#)

☒ Prohlašuji, že mám souhlas všech spoluautorů k vložení a zveřejnění tohoto výsledku v Repozitáři. [Návod, jak zajistit souhlas spoluautorů.](#)

Dáte vědět Data Stewardovi, že jste již vyplnili Hlášenku.

Data Steward kontaktuje Knihovnu a Knihovna nachystá přednostně záznam v systému OBD, aby bylo možné záznam nahrát do [repozitáře MENDELU](#).

Záznam v repozitáři MENDELU připraví Open Science centrum a zajistí:

- Že bude v repozitáři MENDELU uložena finální vydavatelská verze článku nebo konečná verze recenzovaného rukopisu přijatého ke zveřejnění (AAM, postprint)
- Že metadata uložené publikace bude v souladu s FAIR principy a [Obecným doporučením metadatového popisu](#).
- Že v rámci metadat publikace budou další informace (reference) o jakémkoli **dalším výstupu výzkumu nebo nástrojích** potřebných k ověření závěrů recenzované publikace → po dohodě s autorem

Po vytvoření záznamu v repozitáři zašle Data Steward trvalý odkaz na záznam autorovi pro vykazání v projektu.

Checklist časopisu	
Je časopis Open Access?	ANO/NE
Jaké nabízí licence?	Doplnit licenci
Lze vložit do repozitáře finální text?	ANO/NE Případně doplnit embargo
Lze vložit do repozitáře postprint?	ANO/NE Případně doplnit embargo a licence
Jsou zde další výstupy nebo nástroje, na které se odkazuje v metadatech?	ANO/NE Doplnit link nebo popis

Jaká je výše APC?	<i>Splňuje limit projektu, podmínky OA fondu nebo tokeny?</i>

Správa výzkumných dat

Výzkumná data shromážděná nebo vytvořená při řešení návratového grantu musí být spravována **v souladu s principy FAIR** a se zásadou „**otevřené jak jen možno, uzavřené jen jak nutno**“. Tato metodika převádí požadavky OP JAK Návraty do praktického postupu pro řešitele MENDELU.

Tato interní metodika pro řešitele projektu vychází z Příručky postupů otevřené vědy OP JAK v1.2 a zároveň používá projektové podmínky MENDELU uvedené v zadání

Řešitel musí zejména:

- 1. spravovat data v souladu s principy FAIR v průběhu celého životního cyklu** – plánování výzkumu, sběr dat, zpracování dat, analýza dat, sdílení dat, dlouhodobé uchování dat
- 2. vypracovat a udržovat DMP** – ve spolupráci s projektovým data stewardem (Soňa Kehmová, Ph.D.), termín odevzdání prvního DMP je nejpozději do 6 měsíců od zahájení řešení projektu;
- 3. rozhodnout, která data mohou být uložena do důvěryhodného datového repozitáře** – zejména data potřebná k ověření výsledků (podkladová data k publikacím), data spjatá s dalšími výsledky a data využitelná mimo projekt;
- 4. uložit podkladová data současně se vznikem výsledku (např. publikování Jimp, Jost) do datového repozitáře** – zahrnuje výběr datového repozitáře, otevřené sdílení dat, včetně strojově čitelných metadat a dokumentace; licenci CC BY; perzistentní identifikátor datové sady (DOI/Handle)
- 6. Zdůvodnit případná omezení znemožňující otevřené sdílení dat v DMP** – omezení přístupu musí být legitimní, zdůvodněná v DMP a pravidelně přezkoumávaná;
- 7. doplnit PID datového záznamu do DMP a do evidence výsledku** – při vzniku souvisejícího výsledku uvést odkaz na podkladová data také v Hlášence/OBD podle interního postupu MENDELU.

POZOR! Supplementary information u článku samo o sobě požadavek OP JAK na výzkumná data nesplňuje. Podkladová data mají být samostatným datovým záznamem v repozitáři a mít vlastní PID (typicky DOI).

- **Co jsou výzkumná data:** <https://osc.mendelu.cz/36348-vyzkumna-data>
- **Jaká data je nutné sdílet:** <https://osc.mendelu.cz/36376-kdy-zverejnovat-data>

Data availability statement

Prohlášení o dostupnosti dat (Data Availability Statement, DAS) stručně říká, **zda a kde jsou podkladová data dostupná, pod jakým perzistentním identifikátorem (PID) a za jakých podmínek**. OP JAK jej ve zkoumaných pravidlech nepojmenovává jako samostatný povinný dokument, je však praktickým způsobem, jak transparentně propojit publikaci s daty.

Sdílení podkladových výzkumných dat už během recenzního řízení může navíc být požadavkem mnoha prestižních časopisů.

- ***Jak napsat DAS a sdílet data pro recenzní řízení:***

<https://osc.mendelu.cz/36402-data-v-publikacich>

Při přípravě DAS zkontrolujte:

- Vložili jste PID datasetu - např. DOI, ne pouze dočasně fungující odkaz
- Pokud je publikace/výstup založen/a na více datasetech, jsou uvedeny všechny relevantní PID/DOI v logickém pořadí;
- Případná přístupová omezení jsou formulována stejně v DAS, repozitáři a DMP

Data Management Plan (DMP) – Plán správy dat

DMP je živý dokument, který popisuje, jak se s daty pracuje od jejich vzniku nebo získání až po archivaci, zpřístupnění nebo případné odstranění. Musí odpovídat skutečnému stavu projektu a být pravidelně aktualizován.

Nástroj pro tvorbu DMP: [Data Stewardship Wizard MENDELU](#).

Použijte Knowledge model MENDELU Life Sciences - šablonu MŠMT OP JAK MENDELU

Projekt v DSW nasdílejte projektovému data stewardovi ke konzultaci.

- **DMP:** <https://osc.mendelu.cz/36358-data-management-plan>
- **Data Stewardship Wizard - Návod a praktické informace:**
<https://osc.mendelu.cz/36360-data-stewardship-wizard>

Kdy DMP aktualizovat

- vznikne nový typ dat nebo zásadně nový způsob jejich sběru/zpracování;
- změni se pracovní úložiště, bezpečnostní opatření, odpovědná osoba nebo spolupracující instituce;
- změni se právní/etický režim dat, souhlasy, smlouvy nebo možnost anonymizace;
- je vybrán nebo změněn datový repozitář, licence či nastala omezení pro sdílení dat;
- vznikne výstup a s ním spojený datový záznam v repozitáři – doplní se PID/DOI, informace o licenci a vztah k výsledku;

- dojde k nové verzi datasetu nebo opravě dat;
- při přípravě PZČ/závěrečné zprávy a vždy, když současný DMP již neodpovídá realitě.

Datový repozitář

Výzkumná data určená k dlouhodobému uložení se ukládají do **důvěryhodného datového repozitáře**. Preferujte vhodný oborový repozitář; není-li k dispozici, lze použít institucionální repozitář splňující požadavky na dlouhodobé uchování nebo univerzální repozitář, např. Zenodo. Vhodnost repozitáře vždy konzultujte s data stewardem.

POZOR! Dropbox, Google Drive, osobní web, web vydavatele, ResearchGate nebo Academia.edu nejsou podle Příručky OP JAK důvěryhodnými repozitáři. Stejně tak, běžné pracovní/cloudové úložiště je vhodné pro práci během projektu, nejedná se ovšem o datový repozitář.

- *Co je to datový repozitář a jak ho vybrat:* <https://osc.mendelu.cz/36391-datove-repozitare>

Jak ověřit důvěryhodnost repozitáře

- je dohledatelný v registrech Re3data, OpenDOAR nebo FAIRsharing, případně má známou certifikaci (např. CoreTrustSeal);
 - přiděluje perzistentní identifikátor (PID), ideálně DOI
 - umožňuje bohatá veřejná a strojově čitelná metadata;
 - umožňuje nastavit licenci a případně řízený/restricted přístup;
 - podporuje verzování nebo transparentní aktualizace dat;
 - má pravidla dlouhodobého uchování, integrity a autenticity dat;
 - umožňuje propojit dataset s publikací, projektem, autory (ORCID) a dalšími výstupy.
- **Vyhledávání repozitářů:** [Re3data](https://re3data.org/)

Aby data uložená do datového repozitáře splňovala FAIR principy, měla by být opatřena **dokumentací**. Data by také měla být v odpovídajícím stavu a kvalitě, aby bylo možné zajistit jejich znovuvyužití.

Pro vytvoření kvalitní dokumentace a vyčištění dat doporučujeme kontaktovat MENDELU tým data stewardů (open-science@mendelu.cz).

PROZKOUMEJTE MOŽNÁ OMEZENÍ MOŽNOSTI OTEVŘENĚ DATA SDÍLET

Omezení nebo nemožnost otevřeně sdílet podkladová výzkumná data, může vyplývat zejména z **ochrany osobních údajů, důvěrnosti, práv duševního vlastnictví, obchodního tajemství**, smluvních podmínek nebo jiných oprávněných zájmů.

Pokud data nelze zpřístupnit otevřeně, zvažte [anonymizaci](#), případně zveřejnění pouze metadatového záznamu v datovém repozitáři. Důvod omezení vždy uveďte v DMP a v průběhu projektu pravidelně přezkoumávejte, zda nadále trvá.

Odevzdání dat do OBD – Hlášenka

Při vzniku výsledku (např. publikace) nahlaste výsledek prostřednictvím **Hlášenky o vzniku výsledku vědy a výzkumu** do systému OBD. V Hlásence vyberte příslušný projekt/financování a **u souvisejícího výsledku doplňte trvalý odkaz / PID na podkladová výzkumná data**.

Hlášenka / informace OBD: [Centrální evidence výsledků VaV v OBD](#)

[Odhlášení](#)

Hlášenka o vzniku výsledku vědy a výzkumu

Kontaktní osoba

Jméno: Soňa Kehmová, Ph.D.
E-mail: kehmov@node.mendelu.cz

Výsledek

Název výsledku:
Druh výsledku: -- Vyberte druh výsledku --
Vědní oblast: -- Vyberte vědní oblast dle Frascati -- [Přehled všech oborů dle FRASCATI](#)
FORD:
DETAILED FORD:
Uplatnění v RIV: -- Vyberte --
Poznámka: V případě potřeby uveďte další doplňující informace, např. www stránky konference, ID rozpracovaného záznamu v OBD,....

Doložení výsledku

URL výsledku:
URL data: Pokud existují přístupná výzkumná data tohoto výsledku, uveďte na ně odkaz.

Příloha - plný text: Soubor nevybrán **[MAXIMÁLNÍ CELKOVÁ VELIKOST PŘÍLOH JE 4 MB!!]**

Pro odeslání větší přílohy použijte službu [Filesender](#) a zasluku s předmětem **Název výsledku** adresujte příjemci sber-hlasenka@mendelu.cz.
Více informací o službě Filesender je uvedeno [zde](#).

Osobně: ☐ Doložím výsledek fyzicky do knihovny

Způsob financování výsledku

Typ financování: *Financování bez poskytnuté podpory ze zákona - lze použít i kombinace kódů O, R, V, N.*
☐ **P - projekt evidovaný v CEP**
☐ **I – Institucionální podpora** financováno z institucionální podpory na rozvoj výzkumné organizace
☐ **S – Specifický výzkum** financováno ze specifického vysokoškolského výzkumu (s nutnou účastí studentů univerzity) [např. IGA]
☐ **N – Neveřejné zdroje** financováno ze soukromých prostředků, sponzorských darů, vlastních zdrojů organizace vzniklých z ekonomické činnosti (tj. mimo veřejné rozpočty ČR) [např. smluvní výzkum]

Konzultace DMP a správě výzkumných dat v projektu:

Konzultace DMP a správě výzkumných dat v projektu:

- Osobně i online
- Soňa Kehmová, Ph.D. (sona.kehmova@mendelu.cz)

Konzultace k publikačním výstupům:

- Osobně i online
- Mgr. Naděžda Fasurová, Ph.D. (nadezda.fasurova@mendelu.cz)

Open Science centrum

<https://osc.mendelu.cz/>

Zemědělská 1, 613 00 Brno, Budova A,

kancelář N1109

T: +420 545 135 045